

конструюванням ідентитетів особистостей. У порівнянні з періодом кінця 90-х рр. минулого століття й початком нинішнього, коли описана проблемна ситуація виявилася максимально, до 2008 р. спостерігалася помітна позитивна динаміка реформації мотиваційної й ціннісної основи соціальної дії, показників задоволеності життям, що було обумовлено стабілізаційними економічними й соціальними процесами, національно-культурним розвитком, соціокультурною й психологічною адаптацією до умов життя. Проте фінансово-економічна криза 2008 р. знову істотно загострила дану проблему у зв'язку зі зростанням ризику нових деструкцій системи потреб значної частини населення, підвищуючи тим самим її актуальність для суспільної й наукової уваги.

Список використаних джерел :

1. Благополуччя молоді в містах : практичний посібник. Київ, 2018. 107 с.
2. Злобіна О. Дозвілля молоді України активно переноситься в Інтернет-мережі. Київ, 2010. URL : <http://2008.dif.org.ua/ua/analit/rkjej>
3. Кінотеатри, інтернет, саморозвиток : яким є дозвілля міської молоді. URL : <https://mistosite.org.ua/ru/articles/kinoteatry-internet-samorozvytok-iaakym-ie-dozvillia-miskoi-molodi>
4. Прохоренко Т. Г., Зборовська О. П. Соціально-культурні цінності молоді в умовах трансформації суспільства. *Вісник Міжнародного слов'янського університету*. 2008. Т. 11. URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VMSU/2008-02/sociology.htm
5. Підлісний М. М. Соціологія молоді : навчально-методичний посібник для курсантів денної форми навчання. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. 91 с.

Холіна Юлія

*магістрантка Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
(науковий керівник – старший викладач Н. Кохан)
(м. Суми)*

МАСОВА КУЛЬТУРА І МАСМИСТЕЦТВО

У статті розглянуто та проаналізовано основні концепції теоретичного осмислення феномену масової культури.

Ключові слова : елітарна культура, маскультура, кітч-культура, мід-культура, арт-культура, символіка.

Постановка проблеми. На початку ХХ ст. у країнах Європи відбулися значні перетворення, що призвели до знецінення національних культурних

традицій і духовних орієнтирів попереднього часу, а також вплинуло на стрімкий розвиток нового явища в культурному житті – масової культури.

Масова культура – різновид культури суспільства; поняття, яке характеризує особливості змісту виробництва і способів поширення культури індустріального суспільства [3].

Мета статті – узагальнити дослідження феномену «масова культура» та визначити її роль в масовому мистецтві.

Найпершим розкрив поняття терміну «масова культура» у культурологічному контексті німецький філософ М. Горкгаймер у праці «Мистецтво і масова культура». Пізніше Д. Макдональд запропонував визначення даного поняття як результат «масового індустріального століття» [1, с. 31], що виявляє себе протилежно явищу високої, елітарної культури. Х. Ортега-і-Гассет розглядає масову культуру як культуру масової людини, яка упевнена, що може піднятися на вищий рівень соціальних сходів поза інтелектуалізації своєї діяльності [6]. Серед досліджень вітчизняних науковців щодо вивчення різних аспектів масової культури варто відзначити праці Г. Ашина, З. Гершковича, Т. Голенпольського, А. Малярчик та ін.

Виклад основного матеріалу. Масова культура допомагає з'ясувати правила життя в новому середовищі, дає зразки поведінки, наочні приклади благородства, відваги тощо. Вона вчить, що є злочином, а що – добродійністю, дає поняття про різні ступені соціального престижу. Вона пов'язана з масовим розповсюдженням технологій тиражування культурних текстів і згідно «теорії двох культур», що отримала поширення ще у 60-ті роки ХХ століття, – це культура низького художнього рівня, яка ґрунтується на стереотипах, міфологемах сприйняття, пов'язана з рекламним бізнесом, комерцією тощо. Тому часто її звинувачують в інтелектуальній і духовній низькості, в шаблонності і вульгарності, в естетичній мізерності.

У сучасній культурології, як правило, виділяють три основні рівня масової культури: кітч-культура (тобто низькопробна, навіть вульгарна культура, обумовлена комерційними цілями); мід-культура (культура «середньої руки»); арт-культура (мас-культура з певним високим, художнім змістом та естетичним вираженням). Відзначимо, що з часом ставлення до масової культури змінилось. Так, Карл Ясперс назвав масове мистецтво «занепадом суті мистецтва» [7], а Жан Бодріяр довів, що усі сфери сучасного мистецтва «входять в трансестетичну сферу симуляції» [1].

Нині увага приділяється не естетичній або моральній оцінці масової культури, а її визначенню як технології виробництва культурного продукту. Як зауважує науковець О. Е. Дробішева, «масова культура – не субстрат, а форма функціонування суспільної свідомості, адекватна основним параметрам доби» [3, с. 94]. Таким чином, масова культура стає сьогодні засобом масової

психотерапії, джерелом норм і зразків поведінки, стилю життя, імітація якого допомагає пошукам самоідентифікації людини.

Виконання масовою культурою складної функції адаптації людини до змін в суспільстві на рівні буденної свідомості викликає необхідність в спілкуванні з її мистецтвом. І не просто для задоволення художніх та духовних потреб, а для вирішення життєво-практичних задач адаптації: зняття конфліктності буття, психологічного напруження, емоційної пригніченості, виснаженості, викликаних шаленим ритмом сучасного життя, ускладненням життєвих зв'язків, їх багатолітністю, різноманітністю.

У буденному житті людина віддає перевагу таким витворам мистецтва, в яких подіями керують почуття, що надає особі можливість хоч на мить стати щасливою, пережити великі пристрасті, отримати заряд життєвої енергії. Навіть якщо вигадка далека від дійсності й не відповідає життєвій логіці, але в ній присутня мрія про щастя і бажане, – це сприяє затвердженню людини в повсякденному житті, породжує відчуття комфортності буття. Виконуючи цю функцію, масмистецтво відходить від власне художнього мислення: багатозначність, образність живуть власним сенсовим життям, а його художня форма відзначається лапідарною прямолінійністю, риторичністю, не витримує ніяких надмірностей чи «наворотів». Багатозначність твору масмистецтва обумовлюється не рівнем художнього сенсоутворення, а забезпечується формальною відправкою до міфологічного топосу. Тому в масовому мистецтві ніколи не домінує естетичне начало. Саме ця риса характерна мистецтву постмодерну, для якого важливе звернення до архаїчних структур несвідомого.

Аналіз функціонування сучасного мистецтва свідчить, що характер його впливу на життя людини неоднозначний. Мистецький витвір може не становити ніякої художньої цінності, проте мати велике значення у повсякденному бутті людини. І навпаки, твори високого мистецтва можуть залишитися на своїй висоті герметичними і замкненими, зрозумілими тільки для освіченої, професійної меншості, й через це незатребуваними масами. Прикладом того є факт, що сьогодні, на фоні російської агресії, значно активізувався рух за збереження та популяризацію української національної ідентичності. Масового поширення набули речі з традиційною українською символікою, а аутентична народна вишиванка стала своєрідним кітчем.

Висновки. Отже, завдяки масовій культурі з притаманними їй іманентними ознаками, мистецтво сьогодення відмовляється від музейності, прагне злитися з життям, задовольнити почуття і потреби людини, проникає в різні сфери життя, які раніше для неї були закриті.

Список використаних джерел :

1. Безугла Р. І. Масова культура : до проблеми визначення поняття. *Культура і мистецтво у сучасному світі*. 2010. Вип. 11. С. 25–34.

2. Бодриар Ж. Прозрачность зла. Москва : Алгоритм, 2007. 272 с.
3. Дробишева Е. Э. Аксиологический анализ феномена массовой культуры. *Вопросы культурологии*. 2010. № 2. С. 93–98.
4. Любимий Я. Культура масова. Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія] ред. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. Т. 16. URL : <https://esu.com.ua/article-51462> (дата звернення : 13.11.2022).
5. Массовая культура / К. З. Акопян, А. В. Захаров, С. Я. Кагарлицкая и др. Москва : Альфа-М, 2004. 304 с.
6. Ортега-и-Гассет Х. Эстетика. Философия культуры. Москва, 1991.
7. Ясперс К. Власть массы. Москва : Алгоритм. 2007. 272 с.

Ольга Цюпка

*магістрантка Сумського державного
педагогічного університеті імені А. С. Макаренка
(науковий керівник – М. Жулінський)
(м. Суми)*

КОЛІР В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

Усе, що оточує нас і все, що ми бачимо має колір. Упродовж століть колір відігравав істотну роль у мистецтві, як один із наймогутніших засобів художньої виразності. Але не зрозуміло, як використовувати та комбінувати кольори таким чином, щоб створити необхідну атмосферу в картині й сформувані відповідне сприйняття її сюжету? Майбутньому художнику необхідно правильно застосовувати символіку кольору в своєму творі, вміти гармонізувати кольорові відношення, адже колір є найемоційнішим зображальним елементом живопису.

Колір, його фізична та психологічна природа цікавили людину з самого початку свого існування. Навіть у давні часи люди намагалися зрозуміти суть кольору. Видатні філософи, вчені та художники різних епох, такі як Арістотель, Платон, Піфагор, Леонардо да Вінчі, І. Ньютон, К. Юнг та інші цікавилися проблемами кольору. Пізніше, І. Гете, Л. Миронова, Р. Ормістон та інші вчені також зверталися до вивчення цієї теми [3, с. 8].

Відомий англійський учений Ісаак Ньютон досліджував колір як фізичне явище і присвятив цьому велику кількість праць [1]. Значну увагу вивченню властивостей кольору надавав і художник-теоретик, письменник Василь Кандинський. У своїй статті «Про духовне в мистецтві» майстер намагався пояснити, як у візуальному мистецтві «звучить» кожний відтінок кольору та, як на асоціативному рівні кольорові поєднання впливають на людину фізично та психологічно [5].